

Справа «Щебет проти Росії»

Shchebet v. Russia

16074/07

У рішенні, ухваленому 12 червня 2008 року у справі *«Щебет проти Росії»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ст. 3 Конвенції, яке виявилось у нелюдських та таких, що принижували гідність, умовах затримання заявниці в аеропорту «Домодедово»;
- було порушено ч. 1 ст. 5 Конвенції стосовну факту затримання заявниці в аеропорту «Домодедово»;
- мало місце порушення ч. 4 ст. 5 Конвенції, яке виявилось у тому, що питання про законність затримання не було вирішено без зволікання судом.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити п. Щебет 10 000 євро як компенсацію моральної шкоди.

Обставини справи

Заявниця Светлана Щебет є громадянкою Білорусі, народилася 1978 року, мешкала у Відні. Сьогоднішнє місце проживання заявниці невідоме.

20 лютого 2007 року заявницю було заарештовано в аеропорту «Домодедово» одразу після її прибуття. Її прізвище було у переліку осіб, що перебували в розшуку. Заявницю мали депортувати до Білорусі і передати тамтешнім органам правосуддя. Працівники міліції, не склавши протоколу, помістили її до кімнати затримання, що знаходилася у приміщенні транспортної міліції аеропорту. 27 лютого 2007 року правоохоронні органи Росії отримали від Білорусі факсимільне прохання про утримання заявниці до часу надходження офіційного клопотання Білорусі про її екстрадицію.

Пані Щебет подавала численні скарги до місцевих судів, стверджуючи про незаконність її затримання. Вона вказувала на відсутність судового рішення стосовно затримання. Таке рішення відповідно до Конституції РФ та Кримінально-процесуального кодексу РФ має бути ухвалено у кожному разі, коли особу затримано на строк понад дві доби.

Місцеві суди відмовляли п. Щебет у розгляді її заяви на тій підставі, що вона не була стороною кримінального процесу в Росії. Крім того, суди вказували на те, що відповідно до Мінської конвенції лист від 27 лютого 2007 року становив законну підставу для її затримання до часу надходження офіційного клопотання про екстрадицію.

Пані Щрбет також скаржилася на умови тримання її в аеропорту «Домодедово». Вона стверджувала, що її помістили у камеру площею не більше 4 кв. м., у якій не було ані туалету, ані вмивальника, ані ліжка, стола, крісел і навіть вікон. Звичайних дверей також не було. Замість них – металева решітка зі широкими отворами. Це змушувало заявницю майже постійно перебувати у полі стороннього зору. Час від часу до неї «підселяли» інших жінок-правопорушниць. Заявниця також вказувала на те, що її жодного разу не вивели на свіже повітря. Їжу їй приносили сестра та її хлопець.

Уряд загалом погодився з викладеним п. Щебет описом умов її затримання. Втім представники Уряду відзначали, що заявниці було надано матрац з готелю, а їжу їй приносили з місцевою їдальні.

Отримавши офіційне клопотання про екстрадицію, 23 березня 2007 року Генеральна прокуратура РФ звернулася до суду для отримання санкції на арешт п. Щебет. Таку санкцію було надано 26 березня 2007 року. Відтак заявницю було переведено до слідчого ізолятора.

Після цього було, нарешті, задоволено офіційне клопотання про екстрадицію п. Щебет до Беларусі. Заявниця оскаржила це рішення. Однак безуспішно.

Зміст рішення Суду

Заявниця скаржилася на незаконність затримання та на умови тримання її в ув'язненні в аеропорту «Домодедово». Вона посилалась на порушення ст. 3 Конвенції та ч. 1 і 4 ст. 5 Конвенції.

Передусім Суд зауважив, що найбільш серйозним порушенням, цілком несумісним із безпосередньою метою ст. 5 Конвенції, є відсутність будь-якого офіційного документа, у якому вказувалися б дата, час, місце затримання п. Щебет, її ім'я, причини затримання, дані про працівника міліції, котрий здійснював затримання. Суд відзначив, що затримання заявниці було офіційно оформлено лише на 34 день від дня її фактичного ув'язнення. Суд підкреслив, що така ситуація була несумісною із Конституцією РФ та з Кримінально-процесуальним кодексом РФ, які передбачають,

що обґрунтованість затримання особи повинна бути перевірена судом не пізніше 48 годин з моменту затримання.

Суд зауважив, що Мінська конвенція не могла вважатись законною підставою затримання. У цьому документі вказувалося, що тимчасове затримання особи до передання її органам правосуддя іншої держави має бути здійснено за внутрішнім законодавством держави затримання. Органи влади Росії неправильно витлумачили відповідні положення Мінської конвенції. Адже у ній передбачено, що особу має бути звільнено, якщо від часу її затримання минуло 40 днів і впродовж цього періоду не було отримано офіційного запиту про екстрадицію.

Отож, Суд дійшов висновку про те, що ув'язнення п. Щебет не було законним. Тому було порушено ч. 1 ст. 5 Конвенції.

Суд відзначив, що відповідно до Кримінально-процесуального кодексу РФ прокурор зобов'язаний звернутися до суду для перевірки законності арешту особи. Самій особі може бути дозволено взяти участь у такому провадженні. У справі п. Щебет перевірку законності її ув'язнення було здійснено лише після спливу більше місяця з часу її затримання. Більше того, компетентні органи відмовлялися визнавати заявницю стороною кримінального процесу. Суд встановив, що у розпорядженні заявниці не було жодного процесуального засобу порушити у суді питання про законність свого ув'язнення. Тому Суд визнав наявність порушення ч. 4 ст. 5 Конвенції.

Вирішуючи питання про порушення ст. 3 Конвенції, Суд нагадав, що він визнавав порушення цієї статті у тих випадках, коли осіб поміщали у камери, призначені лише для короткочасного затримання.

Суд також звернувся до доповіді Комітету Ради Європи для запобігання катуванням (далі – Комітет), у якій містилися висновки щодо камер тимчасового тримання на підставі обстеження таких камер у кількох райвідділах міліції м. Москви. Комітет встановив, що ці приміщення були темними, брудними, вони майже не провітрювалися та не містили меблів. Зрештою відповідні камери не були придатними для тримання особи на період понад три години.

З огляду на те, що у справі п. Щебет одразу не було ухвалено рішення про законність її затримання, заявницю не було поміщено у камеру, придатну для тривалого перебування. Тому впродовж 34 днів вона змушена була знаходитися у камері, призначеній для короткочасного адміністративного затримання на строк не більше 3 годин. Недоліком цієї камери була не тільки мізерність її площі, але й

відсутність належних вигод для тривалого перебування людини. До того ж, час від часу до цієї камери поміщали інших жінок-затриманих. Отож, Суд взяв до уваги такі обставини: тісність приміщення, відсутність часу для задоволення приватних потреб упродовж майже 24 годин протягом місяця, позбавленість сонячного світла та свіжого повітря, фізичної активності чи інших видів дозвілля. Суд дійшов висновку, що перебування заявниці в таких умовах спричинило їй значні страждання.

І, нарешті, Суд відзначив, що нез'ясованість питання про те, чи у камері були умови для спання і чи надавалося заявниці харчування, обумовлена ситуацією перебування заявниці поза правовим регулюванням. Навіть якщо працівники міліції і приносили заявниці їжу, їх добра воля не могла замінити очевидну відсутність юридичних правил, які б регламентували таку ситуацію.

Суд зрештою дійшов висновку, що умови ув'язнення, в яких заявниця змушена була перебувати 34 дні, викликали у неї підвищений стрес, глибокі страждання та почуття страху і тривоги. Ці умови були здатні принизити і навіть зовсім підірвати почуття власної гідності. Таке становище ще більше загострювалося фактом позбавлення людини волі без законних підстав. Тому Суд дійшов висновку про те, що мало місце порушення ст. 3 Конвенції, яке виявилось у нелюдських та таких, що принижували гідність, умовах утримання заявниці у камері тимчасового тримання відділу міліції в аеропорті «Домодедово».